ABDÜLVEHHÂB BİN MÜBÂREK EL-ENMÂTÎ

Bağdad'da yetişen hadîs âlimlerinin büyüklerinden. İsmi, Abdülvehhâb bin Mübârek bin Ahmed el-Enmâtî el-Bağdâdî olup, künyesi Ebü'l-Berekât'tır. Hanbelî mezhebi âlimlerinden idi. 462 (m. 1070) senesi Receb ayında doğdu. 538 (m. 1143) senesi Muharrem ayının 11. Perşembe günü Bağdad'da vefât etti. Ertesi gün (Cum'a günü) Seyyid-üt-tâife Ebü'l-Kâsım Cüneyd-i Bağdadî hazretlerinin de medfûn bulunduğu Şûniziyye kabristanına defn olundu. Nafakasını te'min etmek için, Enmât diye bilinen bir çeşit örtüyü satmasına, nisbetle, kendisine Enmâtî; Bağdad'da yetişmiş olduğu için de Bağdadî denilmiştir.

Dahâ çok Ebü'l-Berekât künyesiyle tanınmış olan Abdülvâhid el-Enmâtî hazretleri; Ebû Muhammed es-Sarîfînî, Ebü'l-Hüseyn bin Nakûr, Ebü'l-Kâsım Abdülazîz el-Enmâtî, İbn-ül-Büsrî, Ebû Nasr ez-Zeynebî ve başka birçok âlimden ilim öğrendi. Hadîs-i şerîf rivâyet etti. Kendisinden de, İbn-i Asâkir, Ebü'l-Ferec İbn-ül-Cevzî, İbn-ün-Nâsır, Ebû Tâhir Silefî, Ebû Mûsâ; Ali İbn-ül-Medînî, Ebû Sa'd es-Sem'anî ve başka büyük ve meşhûr âlimler ilim öğrenip rivâyetlerde bulunmuşlardır.

Ebü'l-Berekât el-Enmâtî hazretleri, zamanında Bağdâd'da bulunan âlimlerin en yükseklerindendi. Ebû Sa'd es-Sem'ânî (radıyallahü anh) diyor ki: "Enmâtî (radıyallahü anh), çok âlimden ilim öğrendi. Çok hadîs-i şerîf dinleyip ezberledi. Hadîs ilminde hafız oldu. Çok sağlam, sika (güvenilir) bir âlim idi. Dâima güleryüzlü idi. Herkesle iyi geçinirdi. Allahü teâlâyı her an hatırlar, O'na olan muhabbetinden devamlı göz yaşı dökerdi. Enmâtî (radıyallahü anh), birçok zâttan ilim dinledi. Kendi eliyle birçok kitap yazdı. Ali İbn-üt-Tüyûrî'nin (radıyallahü anh) yanında onun rivâyet ettiği bütün hadîs-i şerîfleri okudu.

Ebû Mûsâ el-Medînî (radıyallahü anh) diyor ki; "O, Bağdad'da, asrında bulunan hadîs âlimlerinin hafızı idi."

Silefî (radıyallahü anh) diyor ki: "Abdülvehhâb (radıyallahü anh) çok rakîk (ince kalbli), hafız, (hadîs âlimi) ve sika (güvenilir) bir zât idi. Onda bizim öğrenmediğimiz başka bilgiler, de vardı."

Ebü'l-Ferec Abdurrahmân el-Cevzî hazretleri, eserlerinin birçoğunda, kendilerinden ilim öğrendiği hocalarını anlatırken, Ebü'l-Berekât el-Enmâtî'yi (radıyallahü anh) zikredip, kendisini çok övmekte ve şöyle demektedir: "Çok sağlam, güvenilir, dînin emirlerine son derece bağlı vera' sahibi (Şüpheli olan şeylerden sakınan) bir zat idi. Ben, onun yanında hadîs-i şerîf okurdum. O devamlı ağlardı. Ben, daha ziyâde onun rivâyetinden değil, ağlamasından istifâde ettim. Ondan başkasından göremediğim birçok faydayı ondan

gördüm. O, Selef-i sâlihînin (Eshâb-ı Kirâm, Tâbiîn ve Tebe-i tabiîn hazerâtının) yoluna sımsıkı bağlı idi. Maraz-ı mevtinde (ölüm hastalığında) kendisini ziyâret ettim. Gayet zayıf ve hâlsiz olmuştu. Sanki eti gitmiş, bir deri bir kemik kalmıştı. Ben bu zayıf ve bitkin hâline çok hayret ettim. Bana, “Şüphesiz ki, azîz ve celîl olan Allahü teâlâ hükmünü yerine getirmekten âciz değildir. Benim bu hâlde olmamı dilediği için bu hâldeyim” buyurdu.”

Yine Ebü’l-Ferec Abdurrahmân el-Cevzî (radıyallahü anh) şöyle anlatıyor: “Biz, hadîs âlimleri arasında ondan daha çok hadîs-i şerîf dinleyen, öğrenen, bildiği hadîs-i şerîfleri kendi eliyle yazan ve hadîs-i şerîf okutmakta ondan daha sabırlı olan bir kimse görmedik. Yine, gözyaşları durmadan akan, onun kadar çok ağlıyan bir kimse de görmedik. Bununla beraber, insanlarla konuşup, sohbet edip müşkillerini hallettiğinde, hiç hâlini belli etmezdi. Gayet güleryüzlü hüsn-i iltifât sahibi, gayet neş’eli görünürdü.

Biz Cum’a günleri Mensûr Câmii’nde kendisini beklerdik. Normal olarak, Bâb-ı Basra denilen yerdeki köprüden gelmesi icâb ederken, oradan gelmezdi de eski köprüden gelirdi. Bu hâli merak edip kendisine suâl ettim. Cevâbında şöyle anlattı: “Bu köprünün ucunda Kâdı İbn-i Ma’rûf’un bir evi vardı. Sultan bu zâta kızdı ve o evi ondan aldı. O evi yıktırdı. Oraya bir köprü yaptırdı. Köprünün bir ayağı, yıkılan evin bulunduğu yere geldi. Bunun için ben, o köprüden geçmeyi uygun bulmuyorum ve ihtiyâten diğer köprüden geçiyorum.” Ebü’l-Berekât el-Enmâtî hazretleri, İslâmiyetin emirlerine tam uyardı ve bu husûsta hiçbir zaman gevşeklik göstermezdi. Kimseyi gıybet etmez, yanında da kimsenin gıybeti edilmezdi. İlim öğretmekte çok sabırlı olup, ilim taleb edenler için gün boyunca oturur, onlarla meşgûl olurdu, ilim öğretmek karşılığında hiçbir ücret kabûl etmezdi. Ücretle ilim öğretenleri ayıblar, “İlmi sana meccânen (ücretsiz olarak) öğrettikleri gibi, sen de başkalarına meccânen öğret” buyururdu. Kendisine bir işi düşenlere, kendisinden emânet olarak bir şey isteyenlere çok kolaylık gösterirdi. Bu cömertlikte, el ve gönül açıklığında hiçbir zaman gevşeklik olmamıştır.

Enmâtî hazretlerinin yazdığı kıymetli eserlerden ba’zıları şunlardır: “Tehârîcün fil-hadîs”, “Fevâidün fil-hadîs”, “Kitâbün fil-icâzet”.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Zeylü Tabakât-ı Hanâbile cild-1, sh. 201

2) Mu’cem-ül-müellifîn cild-6, sh. 227

3) Tezkiret-ül-huffâz cild-4, sh. 1282

4) Şezerât-üz-zeheb cild-4, sh. 116

5) Esmâ-ül-müellifîn cild-1, sh. 638

6) Tabakât-ül-huffâz sh. 464